

Noder i kärlekens nätverk

Läsarsociologiska grupperingar av romantiska berättelser utifrån ljudboksvanor

1) Sex systrar får vid sin adoptivfaders död brev med ledtrådar till sina respektive ursprung. Maia följer sina mot Rio de Janeiro. Där vecklar en historia ut sig om byggandet av statyn Cristo Redentor, om ett olyckligt konvenansäktenskap och om mormoderns ungdomskärlek i Paris konstnärskretsar på 1920-talet. Parallellt väcks romantiska känslor hos Maia i romanens nutid. 2) Anastasia, en ung och osäker litteraturstudent, intervjuar en framgångsrik företagare för en artikel till studenttidningen och ömsesidig attraktion uppstår. De inleder en relation, men det visar sig att han har ett stort kontrollbehov och särskilda erotiska preferenser. Anastasia blir chockad när hon genom ett kontrakt introduceras för hans BDSM-regler, men väljer att skriva under för att utforska relationen och sin sexualitet vidare. 3) Polly, en kvinna i 30-årsåldern, känner att hon misslyckats med det mesta i livet: relationen har spruckit, hon har fått sparken från jobbet och hon har ingen stabil bostadssituation i storstaden. Hon bestämmer sig för att försöka starta om och hyr ett rum i en gammal fiskeby. När det visar sig att det ligger ovanpå ett nedlagt bageri får Polly en chans att utveckla sin största hobby. Bageriet blir en succé, som leder till både konflikter och kärlek.

På detta sätt går det att beskriva den grundläggande intrigen i tre böcker som alla har blivit globala bästsäljare under 2010-talet: irländska Lucinda Rileys *De sju systrarna. Maias historia* (2017), amerikanska E. L. James *Femtio nyanser av honom* (2012) och skotska Jenny Colgans *Det lilla bageriet på strandpromenaden* (2015).¹ Som synes har de sina likheter. De handlar om unga eller relativt unga kvinnor, där en plötslig händelse gör att deras liv tar en oväntad riktning. De är delar av längre serier och handlar om romantisk kärlek. De kan också alla tre kategoriseras som romance, åtminstone om man applicerar ett brett genrebegrepp. Romance Writers of America menar att två kriterier är centrala för romancegenren: en central kärleksberättelse och ett lyckligt (eller åtminstone ett "emotionellt tillfredsställande") slut (RWA). Alla tre böckerna lever upp till detta.

Samtidigt visar de på romancegenrens heterogenitet och problemen med skönlitterära genrekategoriseringar. E. L. James *Femtio nyanser* är på ett plan den mest

utpräglade romanceberättelsen av de tre i och med att hela narrativet kretsar kring kärlekshistorien. Samtidigt innehåller boken en rad explicita sexscener med BDSM-inslag som väckte stor uppståndelse när den kom ut. I bokhandelns klassificeringssystem THEMA är den kategoriserad som “Erotica” (FP) och inte som “Romance” (FR). Rileys *De sju systrarna* har starka drag av historisk roman och även om kärlekshistorierna är viktiga innehåller böckerna också mycket annat. Colgans *Det lilla bageriet* har en humoristisk grundton och faller in i vad på den svenska bokmarknaden brukar kategoriseras som “feelgood” – utvecklingsromaner om relationer och romantik, som inte sällan utspelar sig i lantlig miljö (jfr Nilson; Posti). Kort sagt: alla tre böckerna skulle kunna kategoriseras som romance, men de skulle också kunna kategoriseras annorlunda (erotik, historisk roman, feelgood).²

Skillnaderna mellan olika sorters romantiska berättelser och hur läsare uppfattar dem är emellertid högentressanta. Som Deborah Philips framhåller har romanceläsare ofta sofistikerade preferenser inom genren: “There are fine distinctions to be made between contemporary ‘romance’ novels, which are of great importance to readers” (Philips, 1; jfr även McGurl; Porter et al.). Men hur undersöker man sådana preferenser? Philips poängterar att antropologiska studier i linje med Janice Radways berömda *Reading the Romance* (1984) har problem dels med reliabilitet vad gäller sanningshalten i hur respondenter svarar, dels med representativitet. Inga läsare kan göra anspråk på att läsa som romanceläsare i allmänhet eftersom en sådan läsartyp inte finns (Philips, 7).

I den här artikeln närmar jag mig frågan om olika typer av romanceläsare genom att studera data över loggade sessioner av ljudboksströmning i bokströmningstjänsten Storytel. I *Reading Audio Readers: Book Consumption in the Streaming Age* (2024) använder jag sådan data för att belysa hur ljudboksmediet och prenumerationsbaserade bokströmningmodeller förändrar samtida läspraktiker. Här används den istället för att undersöka vad ljudboksläsare som gillar att läsa Lucinda Riley, E. L. James respektive Jenny Colgan gillar vid sidan av detta. Data över ljudbokskonsumtion fungerar därmed som en proxy för läsning och mindre för att diskutera ljudboksmediets specifika förutsättningar.³

När böcker förs till en genre i bokhandel, på bibliotek eller i forskning så är ett antingen-eller förfarande praktiskt nödvändigt, oavsett om utgångspunkten är innehållsligt litterär (t.ex. Todorov; Regis), kommunikativt bokmarknadssociologisk (t.ex. Squires) eller både och (t.ex. Berglund 2021). Antingen förs en bok till en genre, eller så gör den det inte. För läsare, däremot, är genregränser betydligt mer flytande. Även om det är välbelagt att romanceläsare både tidigare (Radway) och idag (Fekete) är kvinnor som ofta är djupt investerade i genren och läser mycket av samma betyder inte det att de tre exempelböckerna ovan nödvändigtvis har samma läsare. Och även om många som läser Lucinda Riley också läser exempelvis Jenny Colgan är det alls inte säkert att de delar litteratursmak i övrigt. För vad läser egentligen de som gillar romantiska berättelser? Vilka olika slags läsarprofiler finns det? Vilka böcker i andra genrer är populära? Finns det böcker som utgör en kärna eller motpol i läsarsociologisk mening? Går det att tala om genrer som ett slags läsarstyrda nätverk, med noder och förbindelsepunkter, centrum och periferier? Det är detta slags frågor jag i det följande ska diskutera.

En amerikansk forskargrupp har försökt närma sig genren genom att utgå från hur läsare själva taggar (“shelves”) böcker som romance på den sociala boksajten Goodreads. Därmed fångar de mottagarsidan av genren: “the reception-side approach lets us classify books the way readers do themselves, rather than simply accepting the genre labels assigned by publishers or librarians” (Porter et al.). Deras angreppssätt visar på läsares definieringspraktiker kring romance och dess myriad av subgenrer. Samtidigt utgår de fortfarande från genreklassificeringar, med skillnaden att den klassificerande instansen är utbytt från förlag, bibliotek och bokhandel till läsare. I den här artikeln har jag delvis ett liknande anslag, men istället för kategoriseringspraktiker är det läsarpaktiker som står i fokus. Genom att undersöka vad olika slags romanceläsare ofta läser är syftet att belysa grupperingar av romantiska berättelser underifrån, utifrån vad de som gillar genren faktiskt läser.

Metod och material

Den empiriska utgångspunkten är som sagt loggade sessioner över ljudboksläsning för svenska användare av Storytels tjänst.⁴ Mer konkret täcker datasetet alla strömningar av bästsäljare och andra titlar i det kommersiella toppskiktet i Sverige som har påbörjats någon gång under ettårsperioden maj 2020 till april 2021. Det kommersiella toppskiktet är här definierat som: 1) bästsäljare i tryckt format perioden 2004–2020; 2) de mest populära böckerna i ljudboksformatet 2015–2020; samt 3) alla ljudboksoriginal utgivna av Storytel Original 2016–2020. Totalt täcker datasetet 481 romaner, där tyngdpunkten i linje med bokmarknaden ligger på populärlitteratur, särskilt kriminallitteratur. På författarnivå är urvalet i stort sett jämnt könsfördelat, medan svenska original är starkt dominerande (endast omkring 20 procent av titlarna är översättningar). Även detta korresponderar väl med den svenska bokmarknadens kommersiella toppskikt i stort.

Strömningsdatan är uppdelad per användare och timme, vilket innebär en hög detaljnivå och följaktligen ett stort dataset: i sin helhet täcker det 74,5 miljoner loggade sessioner av ljudboksströmning fördelade över ca 432 000 användare. I *Reading Audio Readers* analyserar jag allt detta. I den här artikeln gör jag istället mer aktivt bruk av endast en bråkdel. För det första bortser jag från temporala aspekter – det vill säga när människor har strömmat ljudböcker. För det andra är mitt fokus riktat mot de läsare som har *lyssnat på minst tre böcker i en av de tre bokserier* som utgör mina exempel: Lucinda Rileys historiska romance *De sju systrarna* (2014–2021), E.L. James erotiska romance *Femtio nyanser* (2011–2012) samt Jenny Colgans feel-goodromance *Det lilla bageriet* (2014–2016).⁵ De tre författarna är valda för att de varit mycket populära och för att de representerar tre distinkt olika typer av romantiska berättelser. Förhoppningen är därmed att fånga olika men delvis överlappande läsargrupper.

Jag har sållat ut alla användare som har påbörjat minst tre ljudböcker av en av de tre författarna. Jag kallar dessa för *dedikerade läsare* och den empiriska basen består av strömningsmönster för 9 773 dedikerade Rileyläsare, 1 608 dedikerade Jamesläsare samt 1 618 dedikerade Colganläsare. Värt att notera är att det är en mycket liten och nischad del av ljudboksläsarna – totalt rör det sig om 12 749 dedikerade läsare, motsvarande en andel om knappt 3 procent av alla ljudboksläsare i

datasetet.⁶ Användarnas strömningsmönster jämförs sedan med varandra och med alla ljudboksläsare i datasetet. Hur dessa läsares litterära preferenser skiljer sig från läsare i allmänhet är alltså den grundläggande komparation på vilken artikeln vilar. Slutligen ska noteras att jag inte har någon information om vilka dessa läsare är eller hur de skulle kunna grupperas i termer av kön, ålder, utbildningsnivå, och så vidare. Jag har endast tillgång till deras konsumtionsmönster på användarnivå i form av anonymiserade användar-id:n (se vidare Berglund 2024, s 21–25). I linje med tidigare forskning (se t.ex. Radway; Fekete) är det rimligt att anta att den övervägande majoriteten av dessa dedikerade romanceläsare är kvinnor, men jag kan inte säga det med säkerhet utifrån mitt empiriska material.

Noder i nätverket. Romanceläsarnas litteratursmak

Vad läser dessa läsare? För det första ska konstateras att de som läser Riley, James respektive Colgan intensivt är olika personer. Endast 250 av dem (knappt 2 procent) har strömmat tre ljudböcker av mer än en av dessa författare. Med tanke på att de tre författarna är valda för att representera olika delar av romancegenren är det inte förvånande att läsargrupperna skiljer sig åt. Ändå är den ringa överlappningen anmärkningsvärd. Åtminstone för ljudböcker i Sverige verkar det svårt att tala om läsare av romantiska berättelser i singular (jfr Philips). Bilden påminner mer om de många specialpreferenser och subgenrer som finns bland romanceläsare på Amazon och Goodreads (McGurl; Porter et al.) än om de typdrag och profiler som identifierats i tidigare etnografiskt anlagd romanceforskning (Radway; Fekete).

En förklaring har att göra med böckernas varierande aktualitetsgrad. Två av Rileytitlarna var nyutgivna under den studerade tidsperioden och tilldrog sig därför ett större läsarintresse generellt, medan de andra var backlist. Sådant påverkar litteraturval – aktuella titlar lockar bredare läsargrupper och backlist mer nischade, vilket en popularitetsjämförelse synliggör. Sett till antalet lyssnade minuter var Delia Owens *Där kräftorna sjunger*, Lucinda Rileys *Solsystemen* och Sofie Sarenbrants *Mytomanen*, samtliga utgivna 2020 på svenska, de tre mest populära böckerna hos Jamesläsarna. Samma titlar hamnar i toppen även hos Riley- och Colganläsarna. Detta säger dock inte så mycket eftersom det är böcker som var extremt populära bland Storytelanvändare i stort. Under den studerade tidsperioden låg Owens bok i topp totalt, medan Sarenbrants bok var den tredje och Rileys den fjärde mest populära. Utfallet ska inte tolkas som att de studerade läsarna har exakt samma smak som ljudboksläsare i allmänhet. Snarare visar det på aktuella bästsäljares starka ställning i den samtida litterära kulturen (jfr Thompson; Steiner).

Om absoluta tal byts ut mot relativa tal, där antalet lyssnade minuter hos de dedikerade läsarna jämförs med hur populära böckerna var i stort, fångas bättre vilka titlar som är specifikt *överrepresenterade* bland de dedikerade läsarna snarare än bara allmänt populära. Ett sådant mått är förhållandet mellan antalet lyssnade minuter för de studerade läsargrupperna och antalet lyssnade minuter för ljudboksläsare i stort, för varje enskild bok jämfört med för alla böcker sammantagna i de två grupperna. Ju högre ratio, desto mer är titeln överrepresenterad bland romanceläsarna. Och omvänt: ju lägre ratio, desto mer underrepresenterad.⁷

Bland de mest överrepresenterade titlarna är vad som i Sverige brukar kategoriseras som "feelgood" starkt dominerande (se tabell 1; jfr Nilsson). Colganläsare föredrar, vid sidan av andra böcker av Colgan, exempelvis flera titlar av tematiskt närliggande brittiska författare som Lucy Diamond, Lucy Dillon och Jojo Moyes, liksom svenska motsvarigheter som Frida Skybäck, Emma Hamberg och Carin Hjulström. Även ljudboksoriginalserier med liknande teman, som Solja Krapu-Kallios *Westins bageri & kafé* (2016–2019), Karin Jansons *Byvalla* (2016–2018) och Johanna Nilssons *Summer Karlsson* (2017–2018) är starkt överrepresenterade litteraturval. I andra genrer är det främst humoristiska mysdeckare som föredras. Starkast koppling har Catharina Ingelman-Sundbergs *Kaffe med rån* (2012), men precis utanför tabell 1 finns också flera Viveca Sten-deckare liksom Fredrik Backmans *Britt-Marie var här* (2014). Colganläsare har alltså en tydlig litteratursmak: underhållande och romantiska berättelser med kvinnliga huvudpersoner som inte sällan utspelar sig i lantlig miljö och som i Sverige brukar kallas för feelgood (jfr Nilson).

	Författare	Kön	Titel	Antal	Ratio
1	Lucy Diamond	K	<i>Strandcaféet</i>	228	9,50
2	Solja Krapu-Kallio	K	<i>Westins bageri & kafé – Säsong 4</i>	40	6,14
3	Solja Krapu-Kallio	K	<i>Westins bageri & kafé – Säsong 2</i>	49	6,04
4	Solja Krapu-Kallio	K	<i>Westins bageri & kafé – Säsong 1</i>	42	5,97
5	Lucy Dillon	K	<i>Ensamma hjärtan och hemlösa hundar</i>	109	5,59
6	Johanna Karlsson	K	<i>Summer Karlsson – Säsong 3</i>	30	4,20
7	Lucy Dillon	K	<i>När livet börjar om</i>	192	4,16
8	Anna Holmström Degerman	K	<i>Nina i Granbergsbyn – Säsong 2</i>	45	4,07
9	Karin Janson	K	<i>Byvalla – Säsong 3</i>	50	3,91
10	Johanna Nilsson	K	<i>Summer Karlsson – Säsong 1</i>	64	3,82
11	Jojo Moyes	K	<i>Ensam i Paris (och andra historier)</i>	54	3,47
12	Karin Janson	K	<i>Byvalla – Säsong 2</i>	47	3,37
13	Carin Hjulström	K	<i>Kärlek sökes</i>	88	3,34
14	Emma Hamberg	K	<i>Mossvikenfruar – Chansen</i>	25	3,25
15	Frida Skybäck	K	<i>Bokhandeln på Riverside Drive</i>	120	3,12
16	Catharina Ingelman-Sundberg	K	<i>Kaffe med rån</i>	55	3,06
17	Karin Janson	K	<i>Jul i Byvalla</i>	49	3,04
18	Karin Janson	K	<i>Kalla fötter – Säsong 1</i>	43	2,95
19	Anna Holmström Degerman	K	<i>Nina i Granbergsbyn – Säsong 1</i>	62	2,94
20	Karin Janson	K	<i>Byvalla – Säsong 1</i>	89	2,77

Tabell 1. De tjugo mest överrepresenterade titlarna hos Jenny Colganläsare som minst 20 användare har påbörjat: antal läsare och ratio för antalet strömmade minuter.

Rileyläsare har delvis liknande preferenser (se tabell 2). Vid sidan av Lucinda Riley är böcker av Jojo Moyes särskilt dominerande, men även Dillon, Skybäck och Colgan är klart överrepresenterade litteraturval, liksom böcker av andra författare inom ett brett romantiskt spektrum som exempelvis Jan-Philipp Sendker och Kajsa Ingemarsson. Bland böckerna med starkast affinitet till Riley märks också flera titlar bortom romance och feelgood, som Helena Thorfinns *Innan floden tar oss* (2012)

och Linda Olssons *I skymningen sjunger koltrasten* (2014) samt, precis utanför tabell 2, Armando Lucas Correas *Den tyska flickan* (2018) och Denise Rudbergs *Det första chiffret* (2019).

Utfallet är på många sätt logiskt. Correas historiska roman är både tematiskt och kompositionsmässigt snarlik Rileys De sju systrarna-serie. Huvudberättelsen handlar om den judiska flickan Hannah som flyr från Nazityskland i samband med krigsutbrottet, men här finns också en berättelse i nutid där den kvinnliga huvudpersonen upptäcker sina historiska rötter och sin koppling till Hannah. Även Rudbergs roman är historisk och utspelar sig under andra världskriget med kvinnor i huvudrollerna. Thorfinns roman, som handlar om Sofia som flyttar till Bangladesh med sin man då hon fått ett jobb som biståndschef, har likheten att en resa och ett möte med en nytt lands kultur står i centrum. Boken har även samma karaktär av utvecklingsroman som Rileyserien, där människor överkommer sina problem och rädslor.

Även Rileyläsarna har alltså en förhållandevis tydlig litteratursmak, som påminner om Colganläsarna men på samma gång är distinkt annorlunda. De föredrar berättelser som innehåller kvinnliga huvudpersoner och romantik, men parallellt med romance och feelgood drar preferensen åt historiska romaner och sentimentala utvecklingsromaner. Rileyläsarna gillar att läsa om kvinnor nu och då som överkommer hinder både professionellt och privat och därigenom förstår sig själva bättre. De får gärna hitta kärleken på köpet, men det är inte den enda drivkraften i dessa narrativ.

	Författare	Kön	Titel	Antal	Ratio
1	Jojo Moyes	K	<i>Sophies historia</i>	637	2,29
2	Jojo Moyes	K	<i>Sista brevet från din älskade</i>	429	2,19
3	Jojo Moyes	K	<i>Etthundra mil</i>	692	2,05
4	Jojo Moyes	K	<i>Toner i natten</i>	685	2,04
5	Lucy Dillon	K	<i>Ensamma hjärtan och hemlösa hundar</i>	281	2,03
6	Frida Skybäck	K	<i>Bokhandeln på Riverside Drive</i>	485	2,00
7	Jojo Moyes	K	<i>Ensam i Paris (och andra historier)</i>	221	1,98
8	Jojo Moyes	K	<i>Bergens stjärnor</i>	1421	1,98
9	Lucy Dillon	K	<i>När livet börjar om</i>	615	1,96
10	Jojo Moyes	K	<i>En andra chans</i>	507	1,87
11	Helena Thorfinn	K	<i>Innan floden tar oss</i>	178	1,85
12	Kajsa Ingemarsson	K	<i>Någonstans inom oss</i>	30	1,83
13	Frida Skybäck	K	<i>Bokcirkeln vid världens ände</i>	828	1,82
14	Jan-Philipp Sendker	M	<i>Hjärtats innersta röst</i>	154	1,82
15	Jenny Colgan	K	<i>Julafton på den lilla ön i havet</i>	403	1,80
16	Linda Olsson	K	<i>I skymningen sjunger koltrasten</i>	39	1,77
17	Jenny Colgan	K	<i>Sommar på strandpromenaden</i>	284	1,76
18	Jenny Colgan	K	<i>Tillbaka till den lilla ön i havet</i>	292	1,76
19	Kajsa Ingemarsson	K	<i>Lyckans hjul</i>	42	1,74
20	Karin Wallén	K	<i>Tio platser du måste besöka efter min död</i>	266	1,70

Tabell 2. De tjugo mest överrepresenterade titlarna hos Lucinda Rileyläsare som minst 20 användare har påbörjat: antal läsare och ratio för antalet strömmade minuter.

Jamesläsarna har spretigare preferenser (se tabell 3). Även om särskilt Jojo Moyes är populär verkar romance och feelgood ha ett något svagare genomslag. Det finns förvisso flera överrepresenterade titlar inom dessa genrer – som böcker av Marian Keyes och Colgan liksom svenska Janson, Nilsson och Sara Dalengren – men också annat slags litteratur: YA-fantasy och dystopier, Camilla Läckbergs Fjällbackadeckare och Stieg Larssons Millenniumtrilogin (2005–2007). Den bok som har starkast affinitet till E. L. James är Liza Marklunds dokumentärroman *Asyl* (2004).

Att profilera Jamesläsarna med utgångspunkt i detta är svårt. Kopplingen till Millenniumtrilogin och *Asyl* är intressant eftersom det är böcker som Riley- och Colganläsare inte alls läser – i dessa grupper är titlarna istället klart underrepresenterade i relation till ljudboksläsare i allmänhet. En möjlig förklaring är att det finns en tematisk koppling mellan dessa böcker som läsarna har uppfattat och är intresserad av: Femtio nyanser-serien handlar om BDSM-sex. Bärande element i Millenniumtrilogin är dels de brutala våldtäkterna på hjältinnan Lisbeth Salander och hennes hämnd på sin förövare, dels Gottfried och Martin Vangers sexualsadistiska mord på en rad unga kvinnor. *Asyl* handlar om Marias och hennes familjs flykt från Sverige för att undkomma sin våldsamma före detta man. Kort sagt: de kretsar på olika sätt kring relationen mellan våld och sex.

	Författare	Kön	Titel	Antal	Ratio
1	Liza Marklund	K	<i>Asyl</i>	20	3,57
2	Sara Dalengren	K	<i>Drömmen om Tom – Säsong 1</i>	59	2,58
3	Jojo Moyes	K	<i>Arvet efter dig</i>	82	2,46
4	Jojo Moyes	K	<i>En andra chans</i>	73	2,21
5	Jojo Moyes	K	<i>Livet efter dig</i>	87	2,01
6	Marian Keyes	K	<i>På egen hand</i>	23	2,0
7	Mats Strandberg & Sara Bergmark Elfgrén	KM	<i>Cirkeln</i>	43	2,04
8	Stieg Larsson	M	<i>Flickan som lekte med elden</i>	42	1,86
9	Karin Janson	K	<i>Jul i Byvalla</i>	26	1,85
10	Stieg Larsson	M	<i>Luftslottet som sprängdes</i>	43	1,73
11	Camilla Läckberg	K	<i>Tyskungen</i>	51	1,69
12	Johanna Nilsson	K	<i>Summer Karlsson – Säsong 1</i>	32	1,66
13	Suzanne Collins	K	<i>Revolt</i>	61	1,65
14	Suzanne Collins	K	<i>Fatta eld</i>	67	1,64
15	Karin Janson	K	<i>Byvalla – Säsong 2</i>	24	1,62
16	Stieg Larsson	M	<i>Män som hatar kvinnor</i>	57	1,56
17	Camilla Läckberg	K	<i>Stenhuggaren</i>	50	1,53
18	Camilla Läckberg	K	<i>Sjöjungfrun</i>	52	1,51
19	Jenny Colgan	K	<i>Sommar på den lilla ön i havet</i>	37	1,47
20	Jenny Colgan	K	<i>Det lilla bageriet på strandpromenaden</i>	48	1,44

Tabell 3. De tjugo mest överrepresenterade titlarna hos E.L. Jamesläsare som minst 20 användare har påbörjat: antal läsare och ratio för antalet strömmade minuter.

Sådana tolkningar ska göras försiktigt och med förbehåll. Inget kan sägas med säkerhet kring varför läsare har valt som de gjort, och dessutom är underlaget litet – det är endast några procent av de dedikerade Jamesläsarna som har valt att strömma antingen Millenniumtrilogin eller *Asyl*. Samtidigt är mönstret intressant

därför att det avviker. Kopplingen kan säga något om hur litteraturval görs i den strömmade ljudbokens tidevarv. Där ett enormt utbud av litteratur är tillgänglig inom ett knapptryck kan en tematisk likhet slå an något hos läsare, som de väljer att följa. Att Femtio nyanser-serien fick ett brett genomslag hänger förmodligen samman med det spretiga resultatet för Jamesläsarnas litterära preferenser. I gruppen finns inbitna romanceläsare, men också andra, som har lockats till James på grund av att hennes böcker är omskrivna och – potentiellt – lockar med sexuellt explicit innehåll utan att kategoriseras som erotik.

Minsta gemensamma nämnare. Favoriter och litterära motpoler

Vilket slags litteratur förenar de tre grupperna av läsare? Ett sätt att ta reda på detta är att sätta ett lägsta ratio-gränsvärde för alla tre grupperna. Vid en sådan analys framkommer att de enda böcker som alla tre grupper föredrar i högre utsträckning än ljudboksläsare i allmänhet är romance och feelgood. Mest överrepresenterade är de brittiska författarna Jojo Moyes, Jenny Colgan och Lucy Dillon samt ett antal ljudboksoriginal av svenska författare: Veronica Almers *Förändringarnas vindar*, Anna Holmström Degermans *Nina i Granbergssbyn* och Johanna Nilssons *Summer Karlsson*. Mest noterbart är kanske att Colgan föredras av alla grupper, men inte James och Riley. Vad som också ska noteras är dominansen av feelgood, det vill säga böcker där en romantisk berättelse om en kvinnlig huvudperson kombineras med berättelser om vänskap och nystart, ofta med drag av utvecklingsroman och med humoristiska inslag. Huruvida feelgood bör kategoriseras som en typ av romance eller inte kan diskuteras (jfr Nilsson; Posti), men klart är att det i relation till romantiska berättelser framför allt är sådan litteratur som hör till det kommersiella toppskiktet i Sverige.

Men vad händer om perspektivet vänds: vilka böcker tenderar läsarna att *inte* vilja befatta sig med? Vilket slags litteratur är deras smakmässiga motpol? Det går att komma åt med samma metod, men genom att byta ett lägsta ratio-gränsvärde mot ett högstavärde. Sänker man detta tröskelvärde mer och mer till dess att en överskådlig grupp återstår får man den samling titlar som återges i tabell 4.⁸ Dessa böcker kan utifrån sitt innehåll sorteras in i fem kategorier: 1) prisbelönta verk med hög status i det litterära fältet – två Nobelpristagare (Ishiguro och Tokarczuk) och två Augustprisonominerade titlar (Anyuru och Östergren); 2) deckare av manliga författare och med manliga hjältar (Lewin, Nesbø, Persson), av vilka två är mycket stora namn i genren; 3) Conn Igguldens historiska romaner om romarriket och Djingis Khan; 4) dystopiska technothrillers (Koldemo, Wallon); samt 5) Ulf Lundells dagböcker.

	Författare	Kön	Titel	Ratio i genomsnitt
1	Conn Iggulden	M	<i>Krigets gudar. Kejsaren IV</i>	0,08
2	Joel Wallon	M	<i>Rovdrift</i>	0,17
3	Jo Nesbø	M	<i>Huvudjägarna</i>	0,21
4	Conn Iggulden	M	<i>Erövrvaren III</i>	0,22
5	Ulf Lundell	M	<i>Vardagar</i>	0,22
6	J.C. Koldemo	?	<i>Panopticon</i>	0,23
7	Leif G.W. Persson	M	<i>Den sanna historien om Pinocchios näsa</i>	0,24
8	Olga Tokarczuk	K	<i>Löparna</i>	0,25
9	Johannes Anyuru	M	<i>De kommer att drunkna i sina mödrars tårar</i>	0,25
10	Leif G.W. Persson	M	<i>Den som dödar draken</i>	0,25
11	Klas Östergren	M	<i>Renegater</i>	
12	Erik Lewin	M	<i>Hämndens pris</i>	0,27
13	Kazuo Ishiguro	M	<i>Never let me go</i>	0,36

Tabell 4. De mest underrepresenterade titlarna hos samtliga undersökta läsargrupper, som har en högsta ratio gentemot ljudboksläsare i allmänhet om 0,4 och som har strömmats i minst 100 timmar: genomsnittligt ratio i de tre läsargrupperna.

Även om det rör sig om högst olika slags böcker är listan talande. Urvalets romanläsare verkar minst intresserade av dels högbrynt och prisbelönt litteratur, dels vad som kanske bäst kan beskrivas som "litteratur riktad mot män". Att samtliga författare utom Olga Tokarczuk och en okänd pseudonym är män är bara det ytligaste tecknet på vad som binder samman dessa böcker. Ta den bok som statistiskt ligger längst från vad läsarna gillar: Conn Igguldens *Krigets gudar. Kejsaren IV* (på svenska 2014), en historisk roman i författarens serie om romarriket. Den är mer än tolv gånger så populär hos ljudboksläsare i allmänhet jämfört med hos de undersökta läsargrupperna. Vid en första anblick kan den genom sitt historiska motiv anses ha likheter med Lucinda Rileys böcker, men Iggulden är något mycket annat. Så här lyder inledningen till bokens presentationstext:

“ Det ser ut att bli krig. Julius Caesar marscherar med sin stora här över floden Rubicon mot Rom sedan triumviratet med Crassus och Pompejus brutit samman. Det är första gången på tio år han ser sin hemstad. Men att slåss mot och döda sitt eget folk är inte lätt och hans kamp mot framgången tillsammans med Brutus vid sin sida blir denna gång mycket prövande. (Iggulden, presentationstext)

Där Riley använder olika historiska epoker som en fond för att beskriva relationer mellan människor är det hos Iggulden istället epokens politiska utveckling som står i centrum. Fokus ligger på ledarna, politiken och de stora slagen. Hösten 2023 cirkulerade ett meme med olika varianter av att män tänker ofta på romarriket. De läsare som gillar romantiska berättelser gör det uppenbarligen inte.

Även dystopiska teknothrillers kan sägas ha ett manligt tilltal. Joel Wallons *Rovdrift* (2020), exempelvis, handlar om en man som har flytt till en bunker och utlovar "en klostrofobisk berättelse inifrån en ensam mans kaotiska hjärna" (Wal-

lon, presentationstext). Deckarna i tabell 4 utgör ett specifikt utsnitt av genren. Nesbøs *Huvudjägarna* (2020) handlar om “Norges bästa och mest underbetalda headhunter” som har “en alldeles för vacker hustru”, och är “den perfekta kandidaten till alla slags toppjobb, en man med både kvinnotycke och en Rubensmålning i hundramiljonersklassen” (Nesbø, presentationstext). Leif G.W. Persson är känd som tv-kriminolog, men också för sitt stora intresse för jakt, bland annat genom tv-serien “Grabbarna på Fagerhult” (1990–1991) och *Stora machoboken* (1990). Han är enormt populär i Sverige, men uppenbarligen inte av dem som gillar romance. Ulf Lundell, slutligen, är sedan 1970-talet en av Sveriges mest populära rockartister och författare, men han har ett utpräglat manligt tilltal och perspektiv i sina verk och har dessutom kritiserat såväl feminismen som enskilda feminister.

Med undantag av den prisbelönta prestigelitteraturen är tabell 4 på många sätt en starkt stereotypiserad niddbild av mäns litterära intressen: historiska slag och krigsherrar, teknikorienterade dystopier i högt tempo, machodeckare och Ulf Lundell. Om vi i linje med tidigare forskning utgår från att de dedikerade läsarna av romantiska berättelser i mycket hög utsträckning utgörs av kvinnor (jfr Radway; Philips; Fekete) verkar det dock vara en beskrivning av “manlig litteratursmak” som stämmer. Åtminstone manlig i bemärkelsen vad romanceläsande kvinnor inte gillar att läsa.

Slutdiskussion: romantiska berättelser sedda underifrån

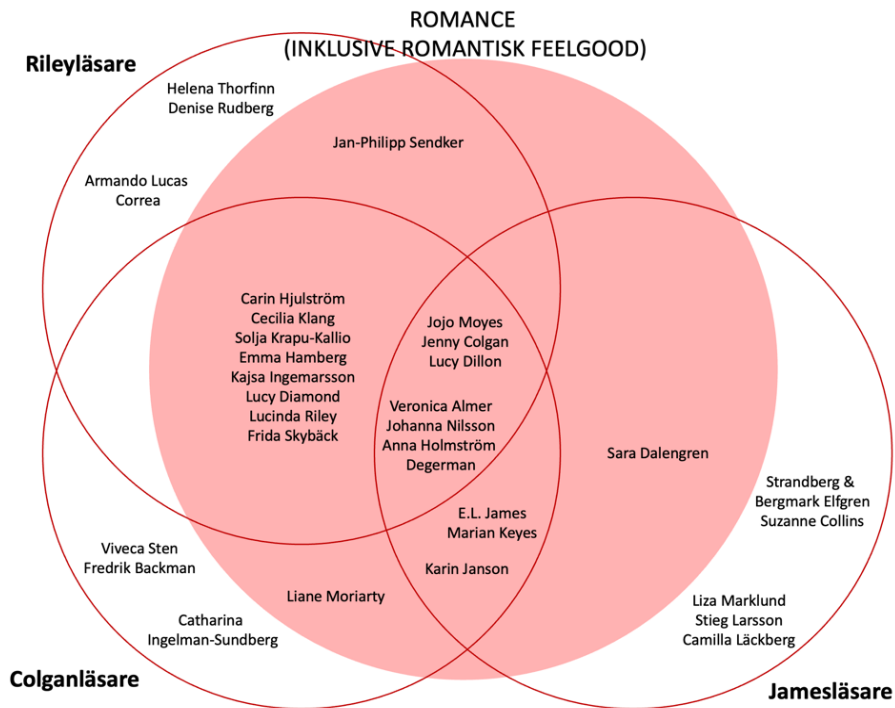
Jag har i den här artikeln kartlagt olika romanceläsares litteratursmaker genom en empirisk analys av loggade sessioner av ljudboksströmning i Storytels plattform. Mycket koncist sammanfattat kan resultaten summeras i två huvudpunkter:

1. Olika typer av romanceböcker har olika läsare, som gillar olika sorters litteratur.
2. Trots 1. finns det en kärna av böcker som alla de tre grupperna gillar att läsa, och det finns böcker som samma läsare undviker.

På ett plan är resultaten förväntade och i linje med tidigare forskning. Att romantisk litteratur är ett brett spektrum av berättelser som består av en rad undergenrer som läsarna i regel har benhård koll på är välkänt (se t.ex. Philips; Porter et al.). Likaså att det vetter åt olika håll – humor, utvecklingsroman, historisk roman, erotik – där särskilt blandningen av romantik, relationer, humor och utvecklingsroman har blivit mycket populär i Sverige på senare år under etiketten feelgood (Nilsson). Samtidigt erbjuder ljudboksströmningarna ett sätt att konkret skilja olika typer av romantiskt orienterade läsarprefereenser åt. Konkretionen visar vilka böcker som ofta läses av samma läsare, vilket i sin tur ger en skissartad läsarsociologisk gruppering av romantiskt orienterad skönlitteratur på titel- och författarnivå.

Figur 1 är ett schematiskt försök att visualisera detta. Romantiskt orienterad litteratur (den rosa cirkeln) är en bred genre med lösa kanter som här inkluderar även feelgood där kärleksmotiv är centrala. De tre grupperna av läsare (de röda cirkelarna) har delvis överlappande litteratursmaker, men förhållandevis få författare uppskattas av alla tre. Rileyläsare och Colganläsare har störst överlapp av de

undersökta grupperna i termer av litterära preferenser. Omvänt har Rileyläsare och Jamesläsare minst gemensamt – de delar ingenting bortom vad också Colganläsare gillar. Alla tre grupperna gillar också annat än feelgood och romance, men drar åt olika håll: Rileyläsare åt historiska romaner och sentimentala berättelser med kvinnliga huvudpersoner; Colganläsare åt mer renodlad feelgood utan romantiska inslag liksom åt humoristiska deckare och cosy crime; Jamesläsare åt bästsäljare i andra genrer mer generellt, möjligen även mot böcker som tematiserar relationen mellan sex och våld. För att göra det mer analytiskt spetsigt kan man säga att läsar-grupperna synliggör tre poler som alla är närvarande i samtida romantiska berättelser: Rileyläsarna drar åt det *sentimentala*, Colganläsarna åt det *humoristiska* och Jamesläsarna åt skildringar av *sex*.

Figur 1. Modell över de tre läsargruppernas litteratursmak och hur de relaterar till varandra.

Som Pamela Regis påpekar är komedin i sin klassiska form en betydande influens också för modern romance. Det är alltså inte konstigt att humor och förvecklingar i intrigen är viktigt inslag än idag, liksom att problemen löser sig i slutet (precis som i den klassiska komedin) (Regis, 27–30). Dragen av utvecklingsroman som är inbyggda i den här typen av narrativa konstruktioner är centrala i de flesta böcker som alla tre läsargrupperna föredrar i hög utsträckning. Detta är också en typ av litteratur som i Sverige ofta kallas för feelgood och som är den kommersiellt klart största delen av de romantiska berättelserna på den svenska bokmarknaden idag. Tydligast kommer denna preferens till uttryck hos Riley- och Colganläsare och skillnaden mellan dessa gruppers läsardiet kan beskrivas som en gradskillnad i fokus.

Vad resultaten också visar är materialets potential för att problematisera genre mer generellt. Om en genre betraktas underifrån utifrån läsarpreferenser istället för uppifrån genom yxiga kategoriseringar på metadatanivå framträder avsevärt mer av nyanser. Dessutom blir genre en empirisk företeelse snarare än en kategoriseringspraktik. Att studera genrer med utgångspunkt i läsarmönster möjliggör att enskilda litterära verks affinitet med en genre kan beräknas på en skala – och det alldeles oavsett hur samma titel har kategoriserats av litteraturvetare eller på bokmarknaden. Genrer blir därmed ett kontinuerligt värde istället för ett binärt antingen-eller (jfr Underwood, 18–20). Att på detta sätt betrakta genre som något som kontinuerligt görs av läsare snarare än som något som ska slås fast ökar förståelsen för hur olika slags litteraturer faktiskt fungerar på den samtida bokmarknaden.

För naturligtvis hänger läsarmönster och bokmarknadskategoriseringar ihop, inte minst i bokströmningstjänsterna. I Storytels app används både Thema-koder och manuell kurering för att presentera litteratur i olika kategorier – som exempelvis “romance” och “feelgood” – och detta påverkar vilka böcker användarna väljer. Men Storytel och liknande bokströmningstjänster använder också strömningspraktiker för att ge användarna skraddarsydda rekommendationer utifrån vad de har läst och vad andra läsare som har läst samma bok eller typ av böcker har läst (jfr Berglund 2024, 19–20). De personifierade rekommendationerna i Storytels plattform bygger alltså på samma data som den här artikeln, om än i mycket större skala. Att läsarsociologiskt studera genrer utifrån användardata ger därigenom bättre insikt också i hur bokströmningstjänsterna arbetar med kategoriseringar och rekommendationer, liksom mer generellt hur vad läsare strömmar i de digitala plattformarna styr vad de fortsatt blir presenterade för. Vi är alla noder i litteraturens nätverk.

Noter

- 1 Jag använder genomgående de svenska titlarna och utgivningsåren på dessa böcker och bokserier eftersom det är de som ingår i mitt material. De engelska originalen heter *The Seven Sisters: Maia's Story* (2014), *Fifty Shades of Grey* (2011) samt *Little Beach Street Bakery* (2014).
- 2 Mer formalistiskt inriktade populärlitteraturforskare som John Cawelti och romanceforskare som Pamela Regis skulle förmodligen endast föra James till genren (jfr Cawelti, 11–15; Regis, 30, se särskilt hennes åtta narrativa krav). Med Deborah Philips (1–3) skulle alla tre kunna kategoriseras som “domestic romance” eller “women’s fiction”, medan Colgan av andra skulle kunna kallas för “chick lit” (se t.ex. Ferriss och Young). Maria Nilson (9) i sin tur menar att både Riley och Colgan är författare som ofta kategoriseras som feelgood av svenska läsare. Samtidigt framhåller hon att det inte finns några vattentäta skott mellan genrerna och att exempelvis Jenny Colgan är “romance [som] kan etiketteras feelgood” (Nilson, 15). Skönlitterära genrer är både beständiga och vaga (“fuzzy concepts”, jfr Posti), och de varierar över tid och rum (Berglund 2021).
- 3 Med tanke på den strömmade ljudbokens stora genomslag i Sverige och övriga Norden är det, menar jag, en inte orimlig operationalisering. Förra året strömmades omkring 45 miljoner ljudböcker igenom på den svenska bokmarknaden. Det ska jämföras med att det samma år såldes ungefär 24 miljoner tryckta böcker (Svenska Förläggareföreningen 2023). På kort tid har ljudboken blivit ett av de vanligaste formaten för att ta del av skönlitteratur i Sverige, och det gäller särskilt populärlitteratur (Berglund 2024).

- 4 Jag har fått tillgång till materialet genom ett samarbetsavtal med Storytel inom ramen för forskningsprojektet "Patterns of Popularity" (SRC 2019-02829). För vidare information om avgränsningar, datatillgång, etik och annat rörande denna data, se Berglund 2024, 21–26.
- 5 Det gäller följande på svenska utgivna ljudböcker: *De sju systrarna* (2017), *Månsystemen* (2020) och *Solsystemen* (2020) av Lucinda Riley; *Femtio nyanser av mörker* (2012) och *Femtio nyanser av frihet* (2012) av E.L. James; samt *Det lilla bageriet på strandpromenaden* (2015), *Sommar på strandpromenaden* (2016) och *Jul i det lilla bageriet på strandpromenaden* (2016) av Jenny Colgan.
- 6 Att antalet dedikerade läsare för Riley, James och Colgan tillsammans ($9\,773 + 1\,608 + 1\,618 = 12\,999$) inte exakt överensstämmer med antalet dedikerade romanceläsare beror på att några läsare har strömmat tre ljudböcker av mer än en av tre författarna. Dessa läsare är dock till antalet försvinnande få ($12\,999 - 12\,759 = 240$ stycken), vilket är intressant i sig (se diskussionen nedan).
- 7 En ratio på exempelvis 3 betyder alltså att en bok är tre gånger så populär bland de undersökta romanceläsarna som bland läsare i allmänhet, medan en ratio på 0,33 betyder det motsatta förhållandet. En ratio på 1 betyder att en titel är lika populär hos de dedikerade romanceläsarna som hos ljudboksläsare i stort. För att utesluta tendenser hos enstaka användare har jag satt in en lägstagräns på minst 20 användare. Rent matematiskt delas först antalet lyssnade minuter för varje verk bland dedikerade romanceläsare med antalet lyssnade minuter bland alla ljudboksläsare. Denna kvot delas därefter med kvoten mellan dedikerade romanceläsares totala lyssning och alla användares totala lyssning.
- 8 Gränsen har dragits vid en ratio om max 0,4 i samtliga läsargrupper och böcker med mindre än 100 strömmade timmar har uteslutits.

Litteratur

- Berglund, Karl (2021): "Genres at Work: A Holistic Approach to Genres in Book Publishing", i *European Journal of Cultural Studies* 24.3, s. 757-76.
- Berglund, Karl (2024): *Reading Audio Readers: Book Consumption in the Streaming Age*, London: Bloomsbury.
- Cawelti, John (1976): *Adventure, Mystery, and Romance: Formula Stories as Art and Popular Culture*, Chicago: University of Chicago Press.
- Colgan, Jenny (2015): *Det lilla bageriet på strandpromenaden*, Stockholm: Massolit.
- Fekete, Maleah (2022): "Confluent Love and the Evolution of Ideal Intimacy: Romance Reading in 1980 and 2016", *Journal of Popular Romance Studies* 11.
- Ferriss, Suzanne och Mallory Young (2006): "Introduction", i Suzanne Ferriss och Mallory Young (red.): *Chick Lit: The New Woman's Fiction*, New York: Routledge, s. 1-13.
- Iggulden, Conn (2014): *Krigets gudar. Kejsaren IV*, Stockholm: Bonniers.
- James, E. L. (2012): *Femtio nyanser av honom*, Stockholm: Norstedts.
- McGurl, Mark (2021): *Everything and Less: The Novel in the Age of Amazon*, New York: Verso.
- Nesbø, Jo (2016): *Huvudjägarerna*, Stockholm: Bonniers.
- Nilson, Maria (2022): "Feelgood-litteratur – avgränsningar och tillbakablickar", i Maria Nilsson och Piia K. Posti (red.): *Speglingar av feelgood. Genre, etikett eller känsla?*, Växjö: Linnaeus University Press, s. 7-26.
- Philips, Deborah (2014): *Women's Fiction From 1945 to Today*, London: Bloomsbury.
- Porter J.D. et al. (2023): "Genre Juggernaut: Measuring 'Romance'", Public Books, 10 november 2023,

<https://www.publicbooks.org/genre-juggernaut-measuring-romance/> (läst 13 november 2023).

Posti, Piia (2022): "Feelgood som genre och genrevärld", i Maria Nilsson och Piia K. Posti (red.): *Speglingar av feelgood. Genre, etikett eller känsla?*, Växjö: Linnaeus University Press, 2022, s. 27–68.

Radway, Janice (1984): *Reading the Romance: Women, Patriarchy, and Popular Literature*, Chapel Hill: University of North Carolina Press.

Regis, Pamela (2003): *A Natural History of the Romance Novel*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Riley, Lucinda (2017): *De sju systrarna. Maias historia*, Stockholm: Bazar.

Romance Writers of America (RWA) (2023): "About the Romance Genre", [rwa.org, https://www.rwa.org/Online/Education/About_Romance_Fiction/Online/Romance_Genre/About_Romance_Genre.aspx](https://www.rwa.org/Online/Education/About_Romance_Fiction/Online/Romance_Genre/About_Romance_Genre.aspx) (läst 13 november 2023).

Squires, Claire (2007): *Marketing Literature: The Making of Contemporary Writing in Britain*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Steiner, Ann (2014): "Serendipity, Promotion, and Literature: The Contemporary Book Trade and International Megasellers", i Jon Helgason, Sara Kärrholm och Ann Steiner (red.): *Hype: Bestsellers and Literary Culture*, Lund: Nordic Academic Press, s. 41–66.

Thompson, John (2010): *Merchants of Culture: The Publishing Business in the Twenty-First Century*, Cambridge: Polity Press.

Todorov, Tzvetan (1990 [1978]): *Genres in Discourse*, Cambridge: Cambridge University Press.

Underwood, Ted (2018): *Distant Horizons: Digital Evidence and Literary Change*, Chicago: University of Chicago Press.

Wallon, Joel (2020): *Rovdrift*, Stockholm: Storytel Original.